

Élményeim a Csángókkal

Nagy-Portik Katalin

Egy megtisztelő felkérésnek eleget téve, miszerint készítsek egy kis előadást a Csángóföldön megélt tapasztalataimról, az emlékek áradata indult el bennem. Az első naptól az utolsóig sorakoztak az élmények.

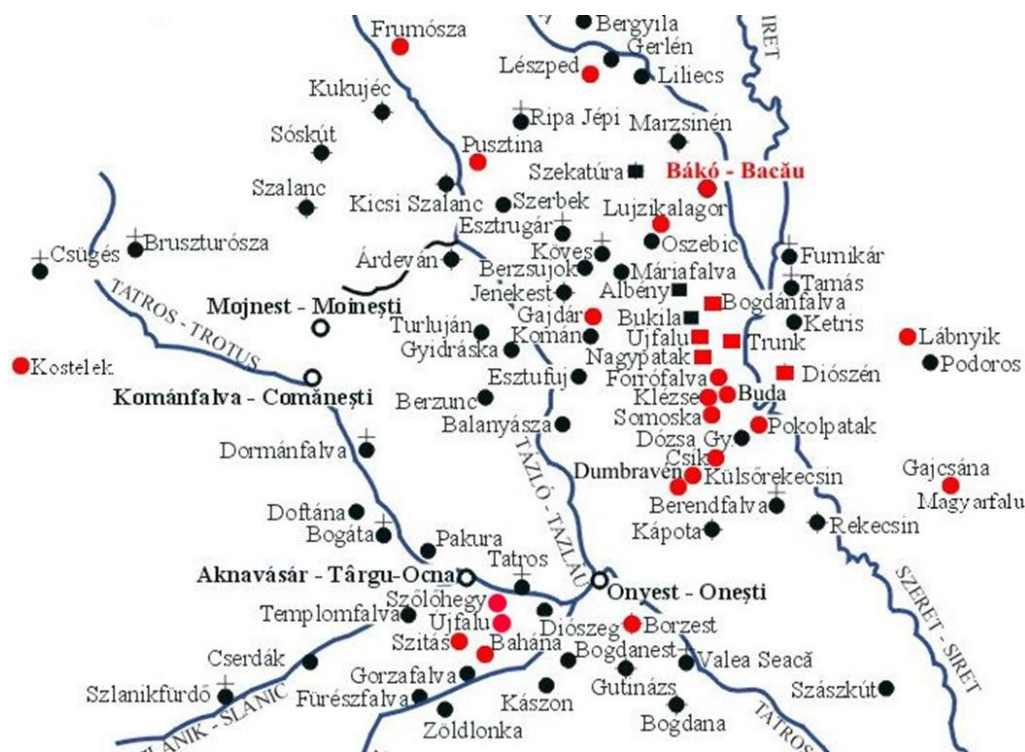
2013-2017 között, négy tanéven keresztül éltem és tanítottam a Moldvai Csángó Magyar Oktatási Program alkalmazásában Csángóföldön.

Az oktatási program célja, hogy a moldvai régióban élő, csángó közösségekben a gyermekek számára lehetőséget biztosítson a magyar nyelv tanulására és hozzájáruljon ahhoz, hogy a csángó-magyar nyelv, népszokások, a kultúra fennmaradjon.

Nagy-Portik Katalin

Az Oktatási Program keretében 46 pedagógus és hagyományörző 27 helyszínen, a Keleti-Kárpátok túloldalán, esetenként egymástól 100-150 kilométerre fekvő településeken körülbelül 2000 gyermeket tanítanak.

Csángó falvak; vörös: ahol a magyar oktatás folyik

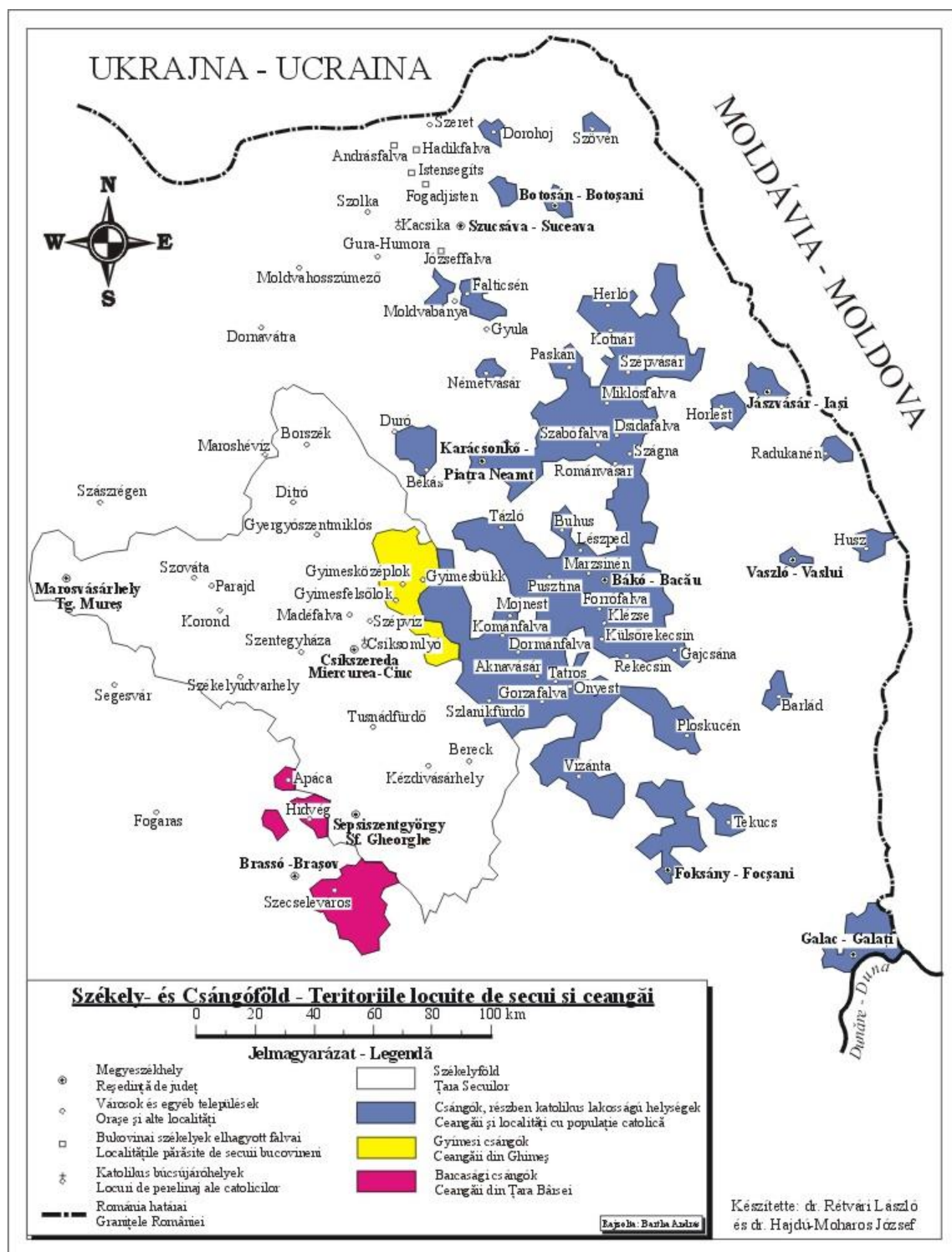
Az Oktatási Program működése érdekében elengedhetetlen a Magyar Állam támogatása, a tanárok áldozatos munkája és a Keresztszülő Program működése, amibe olyan lelkes magyar felnőttek vesznek részt, akik szeretnék ezt a nemes ügyet támogatni.

A jelképes keresztszülővé válással egy csángómagyar kisgyermek tanulási lehetőségét segítik, és ez által betekinhetnek a csángó emberek életébe, megismerkedhetnek történelmükkel, gazdag hagyományaikkal, életre szóló barátságokat köthetnek. A keresztszülők a havi 4.000 Ft befizetésén túl, személyes kapcsolattartást vállalnak a keresztgyerekekkel. Ez évente néhány levélváltást, Karácsonykor egy kis ajándék küldését, és lehetőség szerint a nyári táborozás segítését, esetleg a személyes találkozást foglalja magába.

A „csángó” több Romániában élő magyar nyelvű kisebbségi népcsoport összefoglaló neve.

A magyarság százalékos eloszlása területileg

A csángóknak három fő csoportjuk van: a moldvai csángók, a gyimesi csángók és a barcasági csángók.

A moldvai csángók Moldva tartományban élnek, a negyedmilliós moldvai katolikus lakosság legnagyobb részét alkotják. A magyarul még tudó moldvai csángók száma a legutóbbi felmérések szerint 62 ezer körülire tehető, ez a népcsoportnak csak mintegy egynegyede.

A népcsoport magját feltehetően a honfoglaláskor határőrzként kint hagyott magyarok alkották, akik mellé a 12–13. században erdélyi és Felső-Tisza-vidéki magyarokat telepítettek. A 15–17. század között magyar husziták és erdélyi menekültek csoportjai érkeztek, az 1764-es madéfalvi veszedelem után pedig nagyszámú székely népesség telepedett le, amikor a hadkötelesség elől menekülő székelyek a hegyeken túlra menekültek az osztrák hadsereg elől elrejtőzve. Az utóbbiak leszármazottai alkotják a mai magyar nyelvű moldvai csángók többségét.

Személyes motiváció, barátok közelsége miatt, Lábnyikra esett a választásom a programba való jelentkezésemkor.

Lábnyik egy közel 600 lelkes település, a moldvai falvak közül az egyik legkeletibb, Bákó várostól 30 km-re helyezkedik el. A madéfalvi veszedelem menekültjei telepítették be. Ezt mi sem igazolja jobban, mint a ma is használatban lévő „Csík” és „Gyergyó” utca nevek. E mellett az idős emberek beszédéből még kihallik a székelyes nyelvjárás, hangsúlyozás.

A falu lakosságának több mint 90 %-a csángómagyar, vagyis katolikus. Ugyanis ha csángóföldön kérdezzük valakit, hogy milyen nemzetiségű, akkor a határozott válasz az lesz, hogy „katolikus”. Ebből érthető, hogy ő csángó, mert a románok többsége egyértelműen ortodox.

A falubeliek állattartással, földműveléssel foglalkoznak. Főleg szőlőt és kukoricát termelnek. A férfiak többsége ingázik, kik az országon belül, kik azon kívül keresik a kenyérrevalójukat. Jellemző probléma a kivándorlás, főleg a fiatalok körében. Nagyon szívesen mennek külföldre a jobb megélhetés reményében. Gyakorlatilag a faluban gyerekek, azok szülei és a nagyszülők élnek. A fiatalság nagyon kis része él otthon, a munkalehetőség hiányában. Néhány családi vállalkozásként működő üzleten kívül csak az iskola és a templom látogatható intézmény a faluban.

Mint minden moldvai helységben, úgy Lábnyikban is román nyelven zajlanak az egyházi szertartások és az iskolai oktatás. A magyar államnak köszönhetően működő Oktatási Program keretén belül lehetőségük van a gyerekeknek heti négy órában az állami iskolában is tanulni a magyar nyelvet, és emellett délutáni foglalkozásokon részt venni heti 3-5 alkalommal. A magyar oktatásban

való részvételt a gyerekek számára a szülők által leadott kérés helyezi hivatalos keretbe. Lábnyikban az iskola- vagy óvodaköteles, közel 150 gyerekből a magyaroktatásban százan vesznek részt. Az állami iskolában tartott magyarórákon írni-olvasni tanulnak a gyerekek, a délutáni foglalkozásokon pedig a mindenkor tanárok igyekeznek erősíteni, kiegészíteni az iskolában átadott ismereteket játékosabb formában feldolgozva. Emellett szintén a délutáni foglalkozások adnak teret a kultúrával, hagyományokkal való ismerkedésnek is. Sok helyszínen, ahol van helyi hagyományőrző a hagyományőrzés külön válik az oktatástól.

Lányikban érkezésünkkor nem volt ilyen, így a táncoktatással, népdalok, balladák, népmesék gyűjtésével, tanításával is mi tanárok foglalkoztunk. Sikerült egy 30 fős gyerektáncsoportot alakítani, egy 6-8 fős felnőtt táncsoportot is elindítani és a felnőttek közül egy, ma már hagyományörzőként tevékeny-

kedő felnőttet fellelkesíteni a saját hagyományaik ápolása iránt. A táncsoport a faluban is több alkalommal lépett fel, a helyi kultúrotthonban a falu búcsújának alkalmából, a Magyar Házban, amikor vendégeket fogadtunk és Magyarországon több alkalommal. A gyerekek táncokkal, mesékkel, versekkel és sok-sok mosollyal tudták kifejezni köszönetüket és hálájukat a támogatóik, keresztszüleik felé.

A tanári munka egy fontos eleme a nyári jutalomtáborok szervezése is. A gyermekek egész éves munkájának, órákon való aktív részvételének, illetve a táncsoportba való aktivitásuknak, a fellépések és előadások szervezésében való szerepvállalásuknak jutalma a nyári tábor. Évente minimum 30 gyerek tudod táborozni vagy Magyarországon, vagy Székelyföldön.

A székelyföldi táborok költségeit a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. által meghirdetett pályázat biztosította, az anyaországi táborok szervezését, illetve költségeinek az előteremtését a Keresztszülő Programban résztvevő lányiki keresztszülők vállalták évről évre, önrőből, illetve támogatók bevonásával. Évről évre mindig sikerült élménydús programokat szervezni, amelyeken nagyon jól érezték magukat a gyermekek, így a táborok motiválták őket, hogy a következő tanévben is szorgalmasan vegyenek részt a magyar órákon, foglalkozásokon.

Lábnyik azon kevés falvak egyik, ahol van Magyar Ház, mely otthont ad a tanároknak, a magyar oktatás délutáni foglalkozásainak, a hagyományok ápolásának. Ahol erre a célra nem épült külön épület, ott a tanárok a falubelieknél keresnek bérleményt.

Lábnyikban a szegénységgel arányosan van jelen a segítőszándék, a szeretet és az emberség. Tisztelettel,

elfogadással és bizalommal fogadtak bennünket mind a gyerekek, mind a felnőttek. A hatékony kommunikáció érdekében „meg kellett tanuljunk egymás nyelvén beszélni”, hiszen a moldvai csángók beszédében fellelhetők archaikus magyar szavak, román szavak magyar ragozással, hangátvetéssel kifejezések és csángó kifejezések egyaránt. Ilyen a *cinka* – *leányka*, *búóka* – *kullancs*, *padladzsika* – *paradicsom*, *feteke* – *fekete*, *csitilni* – *olvasni* kifejezés.

Lábnyik nem könnyű terep, ennek ellenére mégis négy évre magába szippantott. A gyermekek szeretete, hálája, a sikerélmények és a segíteni akarás tartott ott.

Az oktatási program keretein belül havi rendszerességgel vannak szervezve különböző versenyek, mint szavalóverseny, tantárgyverseny, mesemondóverseny, népdalverseny, illetve ballada-éneklő találkozó, ahol a sikerélmények tanítványainkat a tanulásra motiválták, minket, tanárokat pedig

a lelkes munkára. A diákok szép eredményeképpen nem csak ők kapnak kiemelkedő jutalmat, hanem a tanárok is megnyerik az adott verseny megszervezésének jogát a következő tanévben. Ezt a jogot előbb elnyertük, de a verseny szervezését csak a negyedik évben mertük elvállalni, mivel egy egésznapos, 120 fős rendezvényről beszélünk, diákokkal, tanárokkal és meghívott vendégekkel, zsűriekkel.

2017. május 27-én Lábnyikban szerveztük meg a III. Lakatos Demeter Szavalóversenyt. A rendezvény sikeréhez elengedhetetlen volt a megfelelő helyismeret, jó kapcsolat a falubeliekkel és a tanítványainkkal. Jó szándékkal összefogással egy nagyon szép rendezvényre gondolhatok vissza, ami egyben moldvai munkám záróeseménye is.

Életem egy igazán meghatározó időszaka volt.

III. Lakatos Demeter szavalóverseny, Lábnyik, Magyar Ház udvara

Stuttgart, 2019.